

Ankara, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü
Tezi kabul eden ; Prof. Dr. Olivier Lacombe.

ELVAN KÖYÜNDE SOSYAL BİR ARAŞTIRMA

Dr. MEDİHA BERKES

Sosyoloji İlmî Yardımcısı

Araştırmanın konusu olan köy Ankara'nın 22 Km. cenup batısında, Etimesgut nahiyesine bağlı. 218 nüfuslu E., köyüdür. Bu köyü seçişimde bazı âmiller vardır: şehre yakın olduğu için gidip gelmenin kolaylığı, nüfusu az olduğundan dolayı rakkamlarâ dayanan bir incelemeye elverişli oluşu, köylü tarafından itimada değer bir öğretmenin misafiri olarak köye girmek imkânını buluşum gibi. Bu sonuncusu köyde çalışmamı bilhassa kolaylaştırmıştır.

Bu araştırmanın itimada değer olup olmadığını belirtmek için her şeyden evvel kullandığım metodu izah etmek lüzumunu duyuyorum. Bir köyü nasıl incelemeli? Acaba köye gitmeden de bunu yapmak kabil olur mu? Sosyoloji üzerinde çalışanlar meselâ etnografların, folklorcuların hazırladıkları malzemeler üzerinde de incelemeler yapabilirler. Fakat bizde bu sahada bilim metoduyla toplanmış henüz kâfi derece malzeme bulunmadığından bugün sosyoloji üzerinde çalışanların yanlış hükümlere varmamak için kendi malzemelerini' yine kendilerinin toplamaları icap ediyor.

Bir köyü tetkik etmek isteyen bir kimse incelemek istediği meseleleri bir liste halinde yazarak köye gitse ve birkaç kişiye bu sualleri sorup cevaplarını yazsa, hattâ işini kolaylaştırmak için bir yardımcıyı da beraber götürse acaba doğru bir neticeye varabilir mi? Yaptığımız tecrübeler bize açıkça göstermiştir ki tanımadıkları birkaç kişinin köye gelişi köyün hayatının normal akışını değiştirir ve araştırmacıların büsbütün başka intibalar almalarına sebep olur. Bundan başka, değil yalnız köylerimiz gibi oldukça kapalı ve dışarıyla teması az cemiyetlerde, şehirde bile hiç kimse tanımadığı bir ihsanın kendi yaşayış tarzı hakkında sorduğu suallere cevap vermek istemez, yerse bile bu cevap her zaman doğru olmayabilir.

Şurasını da hatırlamak lâzım gelir ki, bir insanın içinde yaşadığı cemiyetin şuuru varması belki dışardan gelen bir kimsenin o cemiyeti tetkik etmesinden daha zordur. Onun gayet tabii zannederek farkına varmadığı olaylar dışardan bakan bir kimsenin dikkatini çekebilir. Bilim keyfe göre gelişi güzel hükümlere değil rakkamlarâ dayanır, onun için iyi niyet sahibi bir köylünün dahi, bu meseleleri inceden inceye

araştırmadığı için, doğru ve tam bir bilgi vermesi imkânsızdır. Bu şartlar altında doğru sonuçlara varmak isteyen bir araştırmacının yapacağı en doğru hareket malzemesini ikinci elden değil, bizzat kendisinin toplamasıdır.

E., köyüne ilk defa 1940 senesi kışında gittim. Araştırmamı güçleştirecek bir takım engellerin çıkmaması için misafir sıfatiyle köye takdim edildim. Bir müddet için bütün dikkatimle köyün halkını tanımaya, köy hayatının akışını kavramaya çalıştım. Onların zihniyetini, itikatlarını, âdetlerini sempati ile anlamaya ve onlarla hemhal olmaya çalıştım. Aksi takdirde bu cemiyetin derinliğine nüfuz edemeyerek yalnız dışında kalacağıma, hayatın özünü, sosyal olayların sebeplerini ve iç yüzünü kavrayamayacağıma inanmıştım. Bunu yaparken puanım ve programım yoktu demek istemiyorum. Tersine olarak, evvelce tespit edilmiş bir plâna göre hareket ediyor, lâzım gelen istatistikleri dikkatle toplamaya çalışıyordum. Fakat bunu açıktan açığa yapmıyor, suallerimi doğrudan doğruya sorup cevapları açıkça yazmıyordum. Köy tetkiklerindeki daha sonraki tecrübelerim bana bu hususta yanılmadığımı gösterdi.

Şurasını da ilâve etmek isterim" ki, bu cemiyeti dikkatle gözlemekle evvelce haberdar olup plânıma koymadığım bazı olayların ve problemlerin farkına vardım, ve evvelce edinmiş plâdığım yanlış bazı peşin hükümlerden kurtuldum. Şu sonuca vardım ki, başka cemiyetler, için yapılmış olan tetkik metodu esas hatlarıyla doğru olmakla beraber her cemiyete bütün teferruatıyla tatbik edilemez. Metodun ve tetkik plânlarının sadece nazari olarak yapılması değil ahval ve şartlara göre değiştirilmesi, ıslah edilmesi ve mükemmelleştirilmesi gerekir. Bu, şüphesiz ki benim araştırmamda henüz tahakkuk etmiş değildir. Bu yoldaki araştırmalar ilerledikçe bu tetkiklerin motodu da gelişecektir.

Araştırmamın konusuna gelince, umumiyetle akla geldiği gibi bozulmamış bir köyün değişmemiş eski geleneklerini, veya gayet orijinal bir köyün görülmemiş duyulmamış garip âdetlerini tespit etmek gayesiyle köye gitmedim. Bundan başka, gayem sadece zengin kültür hazinelerini meydana çıkarmak ta değildi. Folklorcu nazarında bunların büyük bir kıymeti olabilir. Fakat sosyoloji üzerinde çalışan bir kimse nazarında yeni bir köyün hangi şartlar altında kurulduğunu öğrenmek eski bir köyü tetkik etmek kadar önemlidir. İçine giren göçmenlerin tesiriyle veya sair sebeplerle değişmekte bulunan bir cemiyetin incelenmesi uzun yıllar zarfında değişmemiş olan bir yer kadar lüzumludur. Sosyoloğun içine girdiği cemiyetin yalnız güzel, doğru taraflarını değil, bu çeşit kıymet hükümleri katmaksızın, objektif bir surette, iyi veya kötü, her tarafını tetkik etmesi lâzımdır. Onun için ben de tetkik ettiğim köyde bana iyi veya kötü, güzel veya çirkin görünen her şeyi

saklamadan, ve elimden geldiği kadar doğru bir surette aksettirmeye çalıştım.

Araştırdığım başlıca meseleler: aile, akrabalık sistemi, evlenme tarzı, mânevi hayat: inanmalar, yaşayış tarzı ve zihniyettir. Fakat araştırmam esnasında çok geçmeden şunun farkına vardım ki bu köy cemiyetinin muhtelif cephelerinin birbirleriyle sıkı bir surette ilgisi var. Meselâ ekonomik hayatı hiç bilmeden aile hayatını tam mânâsıyla anlamak, yahut köyün şehre olan mesafesini bilmeden köydeki değişiklikleri izah etmek kabil olmuyor. Gayet karışık bir makinanın muhtelif parçaları gibi bir cemiyetin de muhtelif yönleri hep birbirleriyle ilgili olarak işliyor, ve birbirlerine büyük tesirlerde bulunuyor. Birindeki değişiklik diğerlerine de tesir ediyor. Civara bir hastahânenin kuruluşu nüfusa ve çocuk ölümü nispetine tesir ettiği gibi daha uzak bir mesele gibi görünen iman ve itikatlara dahi şiddetle tesir ediyor. Bu sebepten o kadar mufassal olmamakla beraber köyün dış görünüşünü, ziraatı, ekonomik durumu, servet farklarını, iş bölümünü de tetkik etmek lüzumunu duydum.

Köyün kuruluşuna ve tarihine dair halk arasında dolaşan rivayetleri araştırmakla beraber âdet ve geleneklerin menşelerine doğru gitmedim, fakat daha ziyade bu âdet ve geleneklerin bugünkü haliyle bu cemiyetin yaşayış ve işleyişindeki fonksiyonlarını araştırdım. Menşelere kadar varış sosyologlardan ziyade tarihçi ve arkeologları ilgilendiren pek dikkate değer bir meseledir, başka bir etüdün konusu olabilir.

Bu araştırmanın küçük bir hülâsasını vermek lâzım gelirse; E., Köyü ve halkı.; Köy ovada kurulmuştur, evler sıralar teşkil edecek tarzda ve toplu bir haldedir. Ortasında bir meydan vardır, burada sıralanan cami ve köy odası köyün eskiliğini gösterir. Mektep, çeşme ve yunak yeni müesseselerdir.

Evler : Muhite uygun olarak kerpiçten yapılır. Muhitte hiç ağaç bulunmadığından tek katlı olarak yapılır. Damının akması için "akar" çorak» denilen bir nevi killi toprakla örtülür. Karı koca ve çocuklardan ibaret her aile bir oda işgal eder. Evin bir de küçük mutfuğu bulunur, Başlıca eşya : bol miktarda yatak yorgan, evin bir köşesini kaplayan halı veya kilim örtülü bir sedir, yerde kilimler veya halılar, ve bakırdan mutfak eşyasıdır. Bunların miktarı ailenin servetine göre değişir. Son senelerde az sayıda olmak üzere masa, sandalya, camdan eşya gramofon, dikiş makinası hatta karyola gibi eşya girmeye başlamıştır. Böylece E., gibi yakın köylerde uzak köylere nazaran şehrin tesiri daha kuvvetle kendini gösterir. Temizlik umumiyetle kille yapılır. Sabun çok az kullanılır, uzak köylerde ise hemen hiç kullanılmaz.

Köyün Nüfusu: 218 dir. Bunun 111 i erkek, 107 si kadında. On beş yaşına kadar olanların yani çocukların miktarı 109 dur. Bunun 58 i erkek 51 i kızdır. Dikkatle toplamış olduğum bu rakkamlar umumî

nufusa nazaran çocuk nüfusunun ne kadar yüksek olduğunu gösterir. Aynı bütçeden geçinen insanları aynı haneye koyduğumuza göre 42 hane vardır.

Yerliler ve yabancılar: bu suretle köy halkı ikiye ayrılır. Yalnız dışardan gelenler değil fakat onların oğulları da yabancı sayılırlar. Köyde 23 yabancı sayılan evli erkek, 18 de yerli vardır. Yerliler: T. ve Y., diye iki kabiyleye ayrılırlar. Bunlar uzak veya yakın akrabaları, fakat aralarında sıkı kabiyle bağlan kalmamıştır. Yabancıların bu kadar çok oluşunun köyün tarihiyle ilgisi vardır. Köyde iki kerre kıtlık olmuş, halkın büyük bir kısmı dağılmış, sonradan tekrar etraftan nüfus toplanmıştır.

Buna karşılık, dışarı gelin edilen kızlar müstesna. köyden şehire veya başka yerlere gidenler nadirdir. Çünkü E., köyü az nüfuslu ve geniş arazilidir. Bütün vakalar rakkamlarla tespit edilmiştir.

Ziraat faaliyetlerine gelince, başlıca ziraatı arpa ve buğday teşkil eder. Çeşitli gıdalar yetiştirmede köy zengin değildir. Susuzluktan dolayı sebzeçilik yapılmaz, meyvacılık hiç yoktur, yalnız karpuz ve kavun yetiştirilir. E., köyü sair hububat ve üzüm yetiştiren civar köylerle kendi mahsulünü değiştirir, bundan maada şehre de yağ, yumurta gibi mahsuller satar. Arazi oldukça geniş olduğundan hayvancılık önemlidir,

Modern ziraat aletleri kâfi gelmediğinden ailelerin elindeki bütün topraklar sürülemiyor. Yakın bir köy olduğundan artık kara sapanın yerini pulluk almıştır. Kağının yerini araba almıştı ama harp senelerinde zaruretten dolayı tekrar kağınlar ortaya çıktı. Halkın çoğunluğu biçer - döğer makinesi gibi yeni aletlerin girdiğini ister. Ne bu köyde ne de bu civarda dokumacılık, demircilik, çömlekçilik gibi sanayi yoktur.

İktisadî durum : Diğer köylerle kıyaslanırsa bu köy orta hallidir. Vaziyet mahsule tabidir. Bazı seneler kıtlık olur, mahsulü don veya sel alır. Bazan da yağmur zamanında ve bol yağar, o zaman köylünün vaziyeti düzelir ve borçlar kısmen ve tamamen ödenir. Köylü hemen bütün gıdasını topraktan çıkarır. Şehirden gaz, tuz, şeker ve zarurî giyecek ve ev eşyası alır.

Servet farklarına gelince, bunun tesadüf meselesi olmadığı görülür. Yerliler babadan kalma geniş araziye sahip olduklarından çoğu topraksız ortakçı ve ırgat olan yabancıardan daha zengindirler. Fakat fakir veya zengin ailelerin büyük bir kısmı borçludurlar. Kimisi kıtlık senelerinde, bazıları da düğün yapıp; eşya almak için borçlanmışlardır. Son senelerde eskisine nazaran şehirden biraz daha fazla eşya aldıklarından paraları yetişmiyor. Köyde zengin denebilecek kimse yoktur.

Köyde herkes ziraatle meşguldür. Kadınla erkek arasında bir iş bölümü vardır. Kadınlar ev işlerinden maada tarla işlerine, bilhassa ekin biçmeye yardım ederler, dişi hayvanlara bakarlar. Erkeği olma-

yan kadınlar çift sürmeye varıncaya kadar her türlü işi yaparlar, fakat erkeklerin herhangi bir kadın işi yapması çok ayıp sayılır.

Aile ve hane halkı : Köyde karı koca.ve çocuklardan ibaret olan aile diyebileceğimiz topluluklar daima ayrı bir hane teşkil etmezler. Evlenmiş oğullar ve evli erkek kardeşler ve onların çocukları da çok defa hep birlikte otururlar. Bu suretle, hane dâima erkek tarafından olan akrabaların birlikte yaşamasıyla kurulur. Kızlar ise kocalarının evine giderler. Oğlu olmayanlardan iç güveysi alanlar varsa da bu nadir ve hoş görülmeyen bir harekettir. Evde hakim olan erkektir. İşleri o tanzim eder, itaat edilmezse karısını, hatta evli oğlunu döğebilir. Oğlunu evlendiren bir kadının evdeki mevki yükselir. 42 haneden 25 i babaları ve anaları olmadığından dolayı karı koca ve çocuklardan ibaret ailelerdir. Geriye kalanı erkek tarafının akrabalarıyla birlikte otururlar.

Ailenin toprağının ve malının parçalanmaması, tarlada çalışan nüfusun fazla olması için hanelerin bölünmemesini, aynı bütçe ile geçinmesini arzu ederler. Ziraatin eski aletlerle yapıldığı yerlerde bu zaruridir. Lâkin son zamanlarda bu köyde ve diğer köylerde ailenin parçalanmasına ve küçülmesine doğru bir hareket vardır. Ve bu hareket E.» gibi şehre yakın köylerde biraz daha süratlidir. Modern makineler girdikçe fazla iş yapacak nüfusa ihtiyaç olmayacağından bu hareketin hızlanacağı söylenebilir. Şimdiki halde evvelâ evli kardeşler birbirlerinden ayrılıyorlar. Eltilerin geçimsizliği meşhurdur. Henüz oğullar ile babalar, kaynanalarla gelinler arasında büyük itilâf yoktur. Baba tarafından olan akrabalık ana tarafından olandan önemli tutulur,

Miras bölümünde yeni kanunların yanı başında eski gelenekler de rol oynar. Topladığımız bir çok misaller bunu açıkca gösterir. Bugün de kızlara erkek kardeşleri ile müsavi hisse vermemeye çalışırlar. Çünkü kız bir el oğlunun idaresi altındadır, ailenin servetini yabancılara götürmesi hoş görülmez. Oğlan ise baba ocağını tütürür, bunun için evden ve koşum hayvanlarından, biraz daha fazla hisse alır. Miras işi köyde imam, muhtar ve akrabalarla ile halledilir, umumiyetle mahkemeye düşülmez. Öyle görülüyor ki hanede baba tarafından akrabalık sistemi devam ettiği müddetçe miras bölümünde erkekle kız evlât arasında tam bir müsavat tahakkuk etmeyecektir.

Ailede çocuk fevkalâde önemlidir. Bilhassa erkek evlât çok makbuldür. Kız er geç babasının evini terk edecektir, oğlan ise daima evde kalacak, babasının anasının ihtiyarlığında çiftin çubuğun idaresini eline alacaktır. Aileler çok sayıda çocuk isterler. Çünkü köyde her doğan çocuk yaşamaz, çocuk ölümü fazladır. Bundan başka köyde çocuğun anasına babasına büyük bir masrafı ve kahrı yoktur. Onların yediği ile o da olur, ayrıca ihtimam görmez, beş altı yaşına geldiği zaman da azar azar çalışmaya başlar. Bu sebeplerden ailelerin ortalama beş altı çocukları vardır.

Çocuk ölümünün fazla oluşunun bazı sebepleri vardır: ufak tefek hastalıkları önlemek için hiç bir sıhî tedbir bilinmez, her şey Allâha bırakılır. Anaların bilhassa yazın tarlada çok işleri olduğundan çocuklarıyla fazla meşgul olamazlar, en çok ölüm de bu mevsimde görülür. Bununla beraber son senelerde burada kurulan bir Sıhhat Merkezinin ihtimamı ile bu mesele kısmen önlenmiştir. El çocuğundan hayır gelmeyeceği kanaati vardır. Çocuk bu kadar mühim olmakla beraber evlatlık alınmaz.

Evlenmeler : Köyde 46 evli erkek vardır, bunlardan yalnız 12 si yerli kadınlarla evlenmişler, geri kalanlar başka köylerden kız almışlardır, Bu suretle köy, dışardan evlenmeye temayül eden bir köy olarak gözükmüyor. Dışarıya gelin giden kızlar da bir hayli yekûn tutar. Bunun sebebine gelince, köyün nüfusu pek az olduğundan her yetişen delikanlıya veya kıza bir eş bulmak imkânı mahduttur.

Evlenmelerde erkekle kadın arasındaki yaş farkına gelince, bunu bütün köyde dikkatle tespit ettim. Vardığım neticeye göre umumiyetle erkekle kadın arasında vasati olarak yaş farkı 5 i geçmez Dul erkeklerin kızlarla evlendiği hallerde bu muvazene bozulur. Bazan da delikanlılar ölen ağabeylerinin karısı ile evlendirilirler. O zaman da kadının yaşı büyük olur.

Oğulları olan dul bir kadının tekrar evlenmesi hiç . hoş görülmez, fakat dul erkekler kadın işlerini asla yapmayacakları için kaç yaşında olurlarsa olsunlar evlenebilirler. Köyde evlenme yaşı şehre nazaran çok erkendir. Vasati olarak kızlar onbeş onaltı, erkekler de önsekiz yirmi yaşlarında evlendirilirler. Anormal olmadıkça yaşlı kızlara veya yaşlı bekâr erkeklere hiç rastlanmaz. Evlendirilecek gençlerin yaşı belediye nikâhına müsait değilse muhtasar bir düğünle evlendirir, bir zaman sonra da belediye nikâhını yaparlar. Buna yalnız E.. de değil her köyde tesadüf edilir.

Kimlerle evlenildiğine gelince, her hekadâr alınacak kızın namuslu ve çalışkan olması esas tutulursa da evlenenlere bakacak olursak kızla oğlan ailesinin iktisadî durumlarının umumiyetle birbirlerine pek uygun olduğu görülür. Şehire kız vermek ve şehirden kız almak pek makbul sayılırsa da bu köyde hiç şehirden gelmiş kadın yoktur. Dul erkekler genç kızlarla evlendikleri zaman bunlar ekseriya kendilerinden daha fakir köylerden ve ailelerden kız alırlar.

Evlenmeyi daima aileler kararlaştırır. Gençlerin sevişerek evlenmek istemeleri çok ayıp sayılır. Zaten evlenme iki kişiden ziyade iki aile arasında kararlaştırılan bir mukaveledir. Yeni gelen gelin ayrıca bir aile kurmaz fakat eski haneye eklenir. Kız tamamıyla kocasının ailesinin hükmüne gireceği, babasının emrinden çıkacağı için oğlan tarafı daima başka köylerde de olduğu gibi burada da kız babasına "başlık» denilen muayyen bir para verir, buna karşılık kız babası bir

miktar çeyiz yapar. Oğlan tarafı hemen bütün ev eşyasını alır ve düğünün masrafını görür. Dulların evlenmesinde fazla masraf yapılmaz.

Evlenmek için eğer münasip bir kimse varsa akraba tercih edilir. En başta amuca çocuklarının evlenmesi, ondan sonra da diğer kardeş çocukları ve akrabalar gelir. Dul erkekler bazan ölmüş karılarının kız kardeşi veya akrabasıyla da evlenirler. Dul kadınlar için en münasip görülen evlenme ölen kocasının kardeşine varmaktır. Büyükler evli olduğundan çok defa genç kayınlarıyla evlendirilirler. Gelin vasıtasıyla evden malın bir kısmının dışarı çıkmaması, yapılan düğün masraflarının ziyan olmaması için bunu en çok ölen kocanın ailesi ister.

Kız kaçırma âdeti köyün geleneğinde vardır, halâ devam ediyor. Bu oğlanın fakir olup kızın babasının istediği parayı ve eşyayı tedarik etmediği hallerde olur.. Kızın rızası olmadığı halde zorla kaçırma vakaları da vardır. Ekseriya mahkemeye düşmemek için bu emri vaki kabul edilir.

Birden fazla evlenme meselesine gelince, eskiden köyde böyle vakalar çoktu, şimdi ise nadirdir. Daha ziyade Uzak köylerde rastlanır. Başlıca sebep kadının çocuk doğuramaması veya daimi bir has talığa tutulmuş olmasıdır. Bu ikinci kadın köylü nazarında gayri meşru sayılmaz, onun çocukları birincinin üzerine yazılır.

Geçimsizlik ve boşanma vakalarına gelince: köyde bir aile buhranından bahsedilemez. Kabul edilen an'anelere göre geçinirler. Bu köyde karısıyla geçinmek istemeyen erkeklerin çoğu pek gençken yaşlı yengeleriyle evlendirilmiş olanlardır. Bazıları da karılarına çocuk doğurmadığı için kızarırlık göstermezler. Boşanma pek nadirdir. Son seneler zarfında yalnız bir erkek karısını boşamıştır. Çünkü zevceler büyük masraflar yapılarak alınmışlardır. Fakat kocasının evini bırakıp babasının evine kaçan bir kaç kadın vardır.

Batıl itikatlar: Köyde birçok hastalıkların nazardan geldiğine inanılır. Bilhassa sinir hastalıklarına cinlerin sebep olduğu zannedildiğinden bunları okutup üflemeyle ve muskalarla tedavi etmek isterler. Köyün bir köşesinde bütün diğer köylerde de görüldüğü gibi bir evliya vardır, bunun baş ağrılarını geçirdiğine inanılır. Çocuğu- olmayan kadınlar ona adak adarlar. Bunlardan başka bazı insan ve hayvan hastalıktan için uzun tecrübelerle dayanarak bitkilerden hazırlanan ev ilaçları da kullanılır. Batıl itikatların tetkiki' sosyoloji bakımından çok önemlidir. Cemiyetin en hayati problemlerini ve nelere ihtiyacı olduğunu açıkça belirtir. Son senelerde o civarda kurulan bir sıhhat merkezi köyün hastalık derdini hâl ettiğinden artık dualara ve muskalara rağbet azalmıştır. Bilhassa doğum hâdisesine bağlı birçok itikatlar kadınların hastahanede doğurması yüzünden çok zayıflamıştır. Demek ki eskiden bir boşluğu dolduran ve bu cemiyette bir fonksiyonu olan bu itikatlara artık eskisi kadar lüzum kalmamıştır. Şu halde ba-

til itikatları ortadan kaldırmak için onları menetmek değil, cemiyetin ihtiyaçlarına cevap verecek müesseseleri kurmak lâzımdır, diyebiliriz.

Cemiyet hayatı ve zihniyet: Köyün şehirle teması son senelerde" artmış olduğundan köylünün dünya ve memleket meseleleriyle ilgisi de o nisbette artmıştır. Siyasî hadiselerle meşgul olur, onları tefsir ederler. Fakat kadınların dünya hakkında bilgisi çok dardır, onlar erkekler gibi askere gitmez,, babalarının veva kocalarının köyünden çıkmazlar. Umumiyetle başka memleketler ve milletler hakkındaki bilgileri pek azdır. Köy halkı şehirleri, bilhassa İstanbulu çok zengin ve müreffeh sanırlar.

Ahlâk telekkilerimiz arasında esaslı farklar yoktur. Yalnız birden fazla evlenmek gibi bazı adetler ayıp sayılmaz. Kadınlarda cinsî ahlâk son derecede mühimdir. Buna karşılık evli erkekler dahi serbest sayılır. Din hayatına gelince, ibadetlere fazla önem verilmez, yalnız ramazanlarda gayet kesif bir din hayatı yaşanır. Dinî manada kirli olmamaya son. derecede dikkat edilir. Kaza ve kadere mutlak surette iman edilir-. Ölümün ve başa gelen felâketlerin, zelzelelerin Allahtan başka hiç bir sebebi yoktur.

Yaşayış tarzına gelince, E., köyü halkı birçok Anadolu köylerinde gördüğümüz, gibi neşeli ve zekidirler. Ağır çalışma hayatının yükünü hafifletmek için fırsat buldukça eğlenceler tertip eder, fefene denilen müsterek yemek yaparlar. Masallar ve bilmeceler söylerler. Düğünlerde basit fakat cemiyeti pek güzel aksettiren dikkate değer ve pek eğlenceli temsiller verirler, oyunlar oynarlar. Kendilerini anlaması ve sempati göstermesi şartile misafiri severler.

49 Masal ve bir çok bilmece ve türkü tesbit ettim. Bu masal ve bilmeceleri çok dikkate değer buldum, Çünkü bunlar köyün yaşayış tarzını ahlâk telâkkilerini, köye giren yenilikleri tamamiyle aksettiriyorlar. Bu masalların içinde gelenek yoluyla devam eden bir takım motifler vardır. Bütün insanlığı ilgilendiren ve alâkalandıran bir takım ihtiraslar ifade edilmiştir. Ahlâk telekkilerini, cemiyetin vicdanını aksettiren, kaza ve kaderin kudretini belirten bir .çok motifler vardır. Köyün günlük hayatında masala karışmış bir çok cihetler vardır. Bu suretle cemiyet masalı kendisine mal etmiş, masalda kendi hayatını yaşamış oluyor. Padişah bir köy ağası gibi tasavvur edilir, karısı tekne de hamur yuğurur, yatak serer vesaire. Ve nihayet memleketimizde yer alan inkilâp masallara, da aksetmiştir denilebilir. Tren, tayyare gibi nakil vasıtaları cadıların uçan küpü yanında yer almıştır, han yerine (ütel) den bahsedilir,

Bilmeceler de ayni surette hep köylü tarafından bilinen şeylere, yağmur şimşek gibi tabiat olaylarına veya köyde kullanılan başlıca eşyaya dairdir, Daha sonraki tecrübelerim masal ve bilmecelerin memleketin muhtelif yerlerinde muhite göre nasıl farkettiğini gösterdi.

Bu tetkik evvelce de söylediğim gibi bir köyün bütün cepheleriyle tetkikidir. Geniş bir sahada değil, dar bir sahada derinliğine yapılmış bir incelemedir. Uzun bir müddet zarfında ve muhtelif mevsimlerde bu köyün hayatını takibettim. Bir noktayı iyice bilmek, hâlâ fırsat buldukça devam etmekte olduğum daha geniş sahaların tetkikinde benim için çok faydalı oldu. Karşıma çıkan ve eskiden farkına varmamış olduğum bazı olayları tefsir ve izah edebildim, Çünkü soraki tecrübelerim bu köyün diğer köyler, hatta memleketin diğer sahalarıyla s,ki bir ilgisi bulunduğunu gösterdi.

Bu tetkikle pek önemli bazı neticelere vardığımı iddia edecek değilim. Bunun kısa bir zamanda tahakkuk edebilecek kolay bir iş olmadığını, daha uzun seneler çalışmaya ihtiyaç gösterdiğini biliyorum. Ancak bu araştırmanın bu sahada atılmış sağlam bir adım olduğunu söyleyebilirim. Burada cemiyetin muhtelif cephelerinin, adeta canlı bir uzviyet gibi, nasıl birbirinden koparılarak incelenemeyeceğini, muhtelif içtimai müesseselerin birbirlerine bağlı olarak ve birbirlerine tesirler yaparak nasıl işlediğini gördüm.

Köy hakkında evvelce edinmiş olduğum bir çok yanlış bilgilerden sıyrıldım. İnkılâbın köye ne dereceye kadar tesir ettiğini, ekonomik hayattaki bazı değişikliklerin kültürel hayata da tesir edebileceğini gördüm. Kader ve kısmet telekkisi gibi yeni fikirlerin kabulüne engel olacak bazı telekkileri farkettim. Fakat buna karşılık yeni makinalara ve teknik kolaylıklara karşı köylünün mukavemet etmiyeceğini, seve seve kullanabileceğini öğrendim.

Köyde bir ahlâk, terbiye ve aile buhranı olmadığı, cemiyetin pek düzenli olarak işlediği de görülüyor. E. köyü şehre yakın bir köy olduğundan son seneler zarfında burada bazı değişiklikler yer almıştır. Fakat bu değişiklikler cemiyeti sarsacak, bir çözülmeye sebep olacak tarzda değildir. Köylerimizde daha derin teknik ve ekonomik inkılâplar yer aldığı zaman da bunun cemiyetin diğer cephelerine yapacağı tesirleri incelemek ve gözlemek çok alâka verici bir konudur. Bir cemiyeti idare eden kanunlar ve sosyal olayların sebepleri bilinmedikçe cemiyeti değiştirmek kabil olmadığından köylerimize bir tesir yapmak ve onları daha iyiye doğru götürmek için bu cemiyetleri iyice bilmek lüzumuna inanıyorum.